

Zondag 17 november mmv. Janskoor

Voorganger: Thea Peereboom

Thema: Hoe verhouden ons lichaam en onze geest/ziel zich tot elkaar?

Lezing: Mattheus 25, 31-40

Enige tijd geleden schreven een epidemioloog en een theoloog een artikel in het dagblad Trouw over het feit dat 'ziekte' niet hoort bij wie je eigenlijk bent.

Vanuit deze zienswijze ijverden zij voor ruimte, om ziektes te voorkomen door aan menselijk DNA te sleutelen!

Twee theologen reageerden hierop en schreven dat je zo 'mens-zijn' en 'ziek-zijn' van elkaar scheidt.

Dit is dan ook het onderwerp van deze ochtend.

Algemeen gesproken is het in ons Westerse leven moeilijk om beperkingen te accepteren. Eigenlijk wijzen wij ze af, zien wij het als iets waar we geen last van mogen hebben, en wat er eigenlijk niet mag zijn.

Als je ziek bent ben je niet geslaagd. En veel mensen, jong en ouder, doen er veel voor om gezond te blijven. Er wordt veel gesport, meer dan gezond gegeten en dit allemaal naar het voorbeeld van talloze reclame spotjes en afbeeldingen in tijdschriften.

De nadruk ligt op een gezond, welvarend, goed uitzierend lichaam. Energieke gezondheid, dat is de belangrijkste waarde die mensen nastreven en er wordt veel geld aan besteed.

We willen eigenlijk dat alles kan. En als er van 'grenzen' sprake is, dan is dit het geld. Dat bepaalt de grenzen.

Je zou kunnen zeggen dat wij in die zin de grenzen van onze sterfelijkheid niet accepteren.

Het is prettig als je lijf het goed doet, maar als dit niet het geval is, kan je je dan toch goed voelen?

Gezondheid, is dat een doel of een middel?

Is gezondheid een van de belangrijkste waardes?

Hoe denken wij daarover?

In het Westerse denken zijn nog steeds dualistische denkpatronen te vinden.

In het dualisme wordt uitgegaan van twee tegenover of naast elkaar bestaande grondbeginselen. Een beetje kort door de bocht zou je kunnen zeggen: zwart-wit, man-vrouw, lichaam-ziel, mens-machine.

Plato beschouwde de ziel tot een andere orde dan die van het lichaam en ze zouden niet zomaar naast elkaar kunnen worden gesteld. Hij beschouwde het lichaam als sterfelijk en de ziel als onsterfelijk.

Ik geloof dat ik eens 'n 'op en top' dualist was, toen ik vòòr een begrafenis in het mortuarium kleinkinderen probeerde te sterken toen zij enige tijd bleven talmen om naar hun opa te gaan

kijken. Ik zei dat hij nog helemaal de man was die zij kenden en dat hij zo op zichzelf leek en dat zijn ziel bij God was.

Ik weet nog dat toen ik terug fietste, ik me wat verlegen met mezelf voelde. Ten eerste wilde ik graag 'voorbij' het dualisme leven en ten tweede: het joodse denken, waarin ik tijdens mijn studie zo was opgegroeid had mij immers geleerd dat lichaam en ziel, een eenheid zijn.

Na het overlijden is het lichaam van de mens niet meer die persoon die hij bij leven was, want hij is ontzield.

De mens is volgens de Bijbel geschapen naar Gods beeld en gelijkenis, met lichaam en ziel. Deze eenheid valt met het overlijden weg, en daarmee ook het Godgelijkende- en tevens menselijke deel.

Daarom vindt de begrafenis heel snel na het sterven plaats.

En dan...na het sterven? Deze existentiële vraag valt buiten ons onderwerp van vandaag, maar als we hier nu geen woorden aan geven kan je je zomaar een beetje katterig voelen. Daarom...even een kort zijweggetje:

wij mogen hopen en misschien geloven dat na ons sterven het mysterieuze van de Goddelijke Geest dòòr breekt, om de totale mens te omvatten.

Maar dit is niet te bevatten. Laat ons rusten in het 'niet kunnen bevatten' en het overlaten aan het mysterie dat ons soms zomaar omvat.

Aristoteles, leerling van Plato, behoort ook tot een dualistisch denker maar hij bracht in zijn latere leven wel wat nuanceringen en dwarsverbanden in het denken aan over de verhouding lichaam en ziel.

Een latere uitspraak van hem is:

'het lichaam zonder ziel is geen lichaam, maar hoogstens een standbeeld'.

In het verlengde van deze uitspraak kan je zeggen: medicijnen werken wel, maar als er niet goed naar een mens geluisterd wordt voelt hij/zij niet serieus genomen. 'Helen' betekent: ook de hele mens zien en helpen. Niet alleen het lichaam dus. Daarom herken je ook het fenomeen dat je je al bijna beter voelt als je echt wordt gehoord. Niet dat je dan bent genezen, maar jouw algehele welzijn wordt wel verbeterd.

Mensen zijn niet hun ziekte, maar mensen zijn wel hun lichaam. Een lichaam, gezond, ziek of beschadigd hoort bij de menselijke identiteit. In ieder lichaam is een volwaardig mens te herkennen.

Daarom begin ik de vieringen op de gesloten afdelingen in het verpleeghuis waar ik werk ook altijd met het noemen van ieders naam en heet ik ieder persoonlijk welkom.

Zo bijzonder dan altijd om te zien, wat dit mensen doet!

Opeens wordt er een rug gerecht, een glimlach breekt het gezicht open, er is een blik van verstandhouding of iemand wordt opeens wakker.

Door de sacrale sfeer die gaandeweg een viering ontstaat, wordt er uniciteit in verbondenheid beleefd. Samenhang en geborgenheid wordt ervaren. Levens ervaringen krijgen betekenis. 'Je mag er zijn'.

Dus niet alleen: cogito ergo sum: 'ik denk, dus ik ben', van Descartes maar ook: Tango, Tangor, Ergo Sum, ofwel in goed Nederlands:

'Ik raak en word aangeraakt, dus ik ben', aldus hoogleraar filosofie Wilhelm Schmid.

Aangeraakt worden door de sfeer, zintuigen gaan open, tijdens de vredesgroet raken wij onze handen aan er is een innigheid van het vasthouden, en soms is er zomaar een zoen.

Een nichtje van mij maakte een documentaire over 'huidhonger'. Via drie tedere portretjes van mensen verkent zij het belang van lijfelijk contact, de tastzin en de openheid van onze zintuigen voor en met elkaar.

Door onze zintuigen kunnen wij ongelooflijk veel in ons lichaam binnen laten stromen.

Daardoor worden wij geraakt en aangeraakt, komen wij tot ons zelf! Desanne van Brederode zegt in haar artikel in het boek 'helende zorg':

ons lichaam kan door die openheid van onze zintuigen 'fijnbesnaarder worden' en dan kunnen wij nog beter de innerlijke gevoelens gewaar worden. Ook de onprettige, de teneer drukkende, de onvriendelijke en ga maar door.

Maar onze authentieke gevoelens vertellen ons ook over de beroering die: muziek, dans, beeldende kunst, en de ontmoeting met ander, te weeg brengt.

Die ander.

die ander heel goed waarnemen kan al genoeg zijn om te weten wat er nodig is, hoe jij nodig bent op een manier, die helend kan werken.

De Bijbeltekst van Matth. die wij zojuist hoorden maakt nog eens duidelijk waar het omgaat, namelijk:

Broederlijke, moederlijke zorgzaamheid, die in de harde werkelijkheid op zoek gaat naar ieder die gevoed, gekleed, ontvangen en bezocht wil worden.

Present, wakker, wakend, met open zintuigen.

Menselijke zorgzaamheid, met lichaam en ziel. Die zich ook durft bloot te geven en zich durft te laten voeden en kleden door een ander.

Geloofwaardig in liefde, in verlangens, in tekortkomingen.

Bereid om getroost te worden en te troosten door aanraking en aanwezigheid.

Laat ons elkaar aan het licht brengen, in de dans van ons leven, van binnen en van buiten, waarachtig, wakend, eerlijk, echt!